D•N
20/3 1949

Isolationisternas svårigheter

Ordbytet mellan hr Undén och hr Ohlin i onsdagens försvarsdebatt belyste genom båda talarnas ängslan att säga något klart och bestämt neutralitetspolitikens dilemma. Det belyste också på ett oroande sätt den parlamentariska diskussionens nivå — en nivå som inte beror på deltagarnas oförmåga, utan på deras fasta tro att det i detta sammanhang är nödvändigt med ett slags barnkammarspråk. Man kan knappast tänka sig att ett par svenskar i ett privat samtal allvarligt skulle ha framfört dylika övervägan den; återfunnes dialogen i en roman, skulle den ha ansetts som ett övertygande bevis på författarens valhänthet. Men i riksdagen går det att säga sådant — åhörarna anser det listigt att låta orden dölja tankarna och respekterar därför otydligheten. Det dunklast sagda är det djupast tänkta.

Hr Ohlin, som är ambitiös nog att vilja fixera själva otydligheten i en formel, har kännetecknat vår politik som "västorienterad alliansfrihet". Detta ogillar hr Undén. Någon lämplig beteckning för den svenska utrikespolitiken fann han inte; "jag vet inte om det är så viktigt att få en term som omfattar alla sidor av det internationella livet" (stenografiskt referat). Neutralitetspolitik vore inte ett bra ord, ty neutralitet är egentligen ett upprätt ande vid krig — vilket inte hindrar att hr Undén under det senaste året oavbrutet talat om svensk neutralitetspolitik som ett förhållningssätt under fred. Om västorienterin fick det ej alls vara tal. Stater som Sverige "lick lov att försöka hålla sig till det gängse neutralitetsbegreppet, den folkrättsliga neutraliteten, och kunde alltså inte säga att de kunde följa en linje som kunde beteckn som en neutralitet som vore till förmån för ena parten, som vore konsekvent partisk". Man borde "över huvud taget nog vara ganska försiktig med att förkunna hur man skall handha neutralitetspolitiken i händelse av krig, då så mycket beror på det maktläge eller den ställning vari den neutrala staten befinner sig".

Dessa uttalanden godtogs av hr Ohlin. Med sina ord om västorienterin ga hade han blott avsett 1) att vi var med i Marshallplanen, 2) att vi skall med i Europarådet, 3) att "den svenska linjen vid förhandlingarna om en nordisk försvarssamverkan hade drag av att man eftersträvade förståelse med västmakterna kring en sådan politik". Hr Ohlin hade alltså inte menat något bestämt om vår framtida politik, intet på något sätt oroande. Och så övergick dialogen till den stora frågan om det var rimligt att tala om västorientering därför att vi är med i Marshallplanen.

Detta sätt att resonera, eller rättare att uttrycka sig, innebär ett indirekt bestridande av en rad förhållanden om vilka alla, isolationisterna lika väl som anhängarna av samverkan, lär vara ense. Ett sådant förhållande är att vårt hopp om fred och vårt hopp om att bevara vår frihet i händelse av krig helt grundar sig på västmakternas styrka och stöd; isolationisterna är lika mycket anhängare av hjälp väster ifrån som deras motståndare, men de vill blott ha oförbered hjälp. Ett annat är att vår neutralitetspolitik aldrig får förs på så sätt att vi kommer i krig på rysk sida. Eller vill någon demokrat på allvar hävda att vi under några förhållanden skall hjälpa Ryssland mot Norge och Danmark och därmed indirekt att slå ned friheten även hos oss?

Säker som dessa får inte säga i riksdagen. Att säga vad man tänker är där opassande — det statsmannamässiga är att diskutera å la Undén—Ohlin. Från den svenska opinionens synpunkt spelar detta mindre roll; den vilseleds inte av skuggspelet. Det farliga är att man i utlandet kan tro att deklarationer av den här berörda typen återger Sveriges eller åtminstone de deklarerandes egen uppfattning. Om man gör det kan den risk inträffa på vilken hr Ohlin i debatten försiktigt häntydde, nämligen att vi definitivt ställs utanför demokratiernas sammanhang.

I samma debatt förkunnade de svenska kommunisterna öppet att de är redo att tjänstgöra som Stalins femte kolonn. Förut har just från neutralitetsivrarnas håll ofta sagts att våra kommunister är ofarliga, att de egentligen är goda svenskar. Nu har man svart på vitt på att så inte är fallet. Kommunistledarna är redo att vid en rysk aktion beordra förstärkelse bakom fronten, att lamslå vår försvarsförmåga genom hugg på ömtåliga punkter. Skall ändå kommunister ha ledande platser i Stockholms polis och civilförsvar? Skall inte vad som hänt göra isolationisterna tveksamma? Det gäller dock att genom samverkan avvärja angrepp från den stat som organiserar förrädieriet inom vårt lands gränser.

Konflikthot vid sjukhusen

Läkarnas aktion mot Stockholms stad har utan tvivel sin sakliga bakgrund i gamla och nya missförhållanden inom tjänsten. Hursvida dylika anledningar till förbättringskrav är mer eller mindre akuta för de av staden anställda läkarna än för andra skall icke för dagen diskuteras — framlagt material är i det stycket alldeles för knappt. Däremot är det skäl att redan nu fästa uppmärksamheten vid ett par principiella sidor av ärendet.

Läkarna beteckn ar själva sin framstöt som "ett undantag" från stabiliseringspolitiken och har därmed sagt att de i princip ansluter sig till denna. Man skulle då också vänta att de åberopade någon av de grunder för dylika undantag som av tjänstemannavärldens huvudorganisationer utvecklades i anknytning till decemberbeslutet om stabiliseringen, vetenligen utan protest från läkarhåll. Så har emellertid i c k e skett, och under sådana förhållanden har läkarframstöten från början fått ett drag av såsaktion i SACO-stil.

Läkarna riktar sin framstöt mot en enda kommun, Stockholms stad, och i en SACO-kommunikè anförs som skäl för detta förfarande att staden visat sig brista i förhandlingsarbetet. Att staden förhandlingsapparat är överansträngd bekräftas från dess sida. Givetvis får en organisatorisk brist icke i längden hindra sakligt nödvändiga åtgärder, men när bristen är känd för alla berörda och inte kan undanröjas i en handvändning, förefaller det skäligen hänsynslöst att förvärra den genom ett ultimativt krav med så kort frist som fjorton dagar. Det bör observeras att inte enbart staden-arbetsgivaren härigenom pressas in i en mycket svårbemästrad situation — alla andra grupper som står i förhandlingskön knuffas också åt sidan.

Om den tekniska sidan av förhandlandet inte kan bemästras inom den föreskrivna fristen, träffar den varslade blockaden en av samhällslivets ömtåligaste punkter. Sjukhuskristen i Stockholm — bottnande i gamla kommunala synder, som inte kunnat repareras till följd av de senaste årens statliga investeringspolitik — tål helt enkelt inte att förvärras. Ur en synvinkel kan detta sägas innebära ett gynnsamt tillfälle att, då ett ruskt och hårt slag för läkarnas intressen. Ur en annan synvinkel innebär emellertid samma läge en moralisk uppförden till båda parterna, staden-arbetsgivaren och de anställda läkarna, att särskilt vårda sig om ett sådant umgänge sinsemellan att en redan nånd allmänhet inte utsätts för katastrofer.

Flygsäkerheten

"Det kan icke uteslutas att en så ihållande olycksserie som den senaste tidens sammanhänger med någon ny eller icke tillräckligt beaktad omständighet", framhöll Dagens Nyheter i går med anledning av de upprepade tragedierna inom flygvapnet. Samma dag som detta stod att läsa begärde vapnets chef betydande anslag för att upprätta en kår av "flygande läkare" i säkerhetens tjänst. Förslaget pekar, liksom tidningens uttalande, på "den mänskliga faktorns" utslagsgivande betydelse. Vissa av de senaste haverierna k a n förklaras genom sinnestämningsfenomen av samma fysiologiska typ som den kända, ödesdigra blackouten. Ett uttalande av professor Ulf von Euler i dagens nummer. Kärgör hur svårårkomliga sådana företeelser är för den säkerhetstjänst vi besitter. I uttalandet klargörs också att vår flygmedicinska forskning och produktion inte kan göra det bästa möjliga mot olycksriskerna utan att laboratorieresurserna stärka. Säkerligen är flygvapnets män och forskningen ense om att allt som kan göras för flygarnas säkerhet och därmed även för deras stridsduglighet bör göras — och göras snabbt.

PRESSGRANNAR

Vi har för mycket folk som barn sitter i det här partiet och som få sitta kvar i styrelser tills de hämtas hem av Vår Herre, anmärker en misnöjd ungbjörnman i Medborgaren (b). Hos alltför många konservativa möter man en djup pessimism i olika frågor. Det är ingen tvekan om att denna övertygelse att allting är tungt bara blir värre och sämre är en allvarlig skötsmynd för närvarande:

Det är inte nog med att pessimismen är svagligt välförlämnande. Den betonar ytterligare den konservativa oförmågan eller oviljan till offensiv, den främjar inte skapandet av egna lösningar före andra partier, den leder till en överdriven försiktighet för minimalsteg och slutligen till en onyanserad motvilja mot reformer och förändringar.

De högerpressen — bestyrkningen stämmer på pricken beträffande detongivande där. De är så hängivna åt att man ibland undrar varför de över huvud taget rör på sig.

Värdet av utfästelserna i Atlantpakten bör inte bestridas, säger Stockholms-Tidningen (fp) vänligt nog — men vi skall bara inte erkänna att de betyder någonting nämnvärt för oss.

Som saken nu ligger måste vi avvisar betrakta pakten under vår egen synvinkel, då våra närmaste skandinaviska grannar blivit indragna i den. Vi kan inte undgå att finna, att den för vår del av världen innebär både risker, för Norge och Danmark ofrånkomliga förpliktelser, utan att i gengäld ge förvissning om fastare trygghet för våra länders fred . . . Den övervägdigande svenska opinion, som lignit och överlagt avvisat tanken på anslutning till paktpolitiken, har efter tecknas publicering ingen anledning att ändra sin ståndpunkt.

I Svenska Dagbladet (h) — likaledes motståndare till västmaktssamverkan — läser man däremot att "den amerikanska nationen har förstått, att allenast en fullrustad Atlantpakt kan hrälsa Västeuropa från att som ett nytt Atlantis nedsjunka i barbariets natt".

När fäcboppningarna på FN avtalka, ha västmakterna som motvikt till östblocket sett sig nödsakade att stärka sin säkerhet genom Atlantpakten, som kan bli ett stöttepelare för det betringda Västerlandet. Dess värde som fredsgaranti blir dock helt beroende icke på den goda viljan utan på den avvärkraftade vapenkraften. Innan denna hunnit växa sig stark, har världen att passera en farozon på ett par år, varvid risterna äro störst för stater på paktområdets nordöstra periferi.

Fastän Sverige av välkända skäl fortsätter sin allmänfria utrikespolitik, önska alla goda svenskar av varmaste hjärta, att Atlantpakten skall förverkliga sitt storslagna syfte samt att därigenom främst Norge och Danmark skola finna den tryggthet för framtiden, som normännen icke tillfrodde den skandinaviska försvarsnpkten.

Vad som i synnerhet tillfredsställer oss, det är — tillfoger den citerade tidningen — att Förenta staterna alltmer målmedvetet uppträder som primus inter pares bland de fria europeiska nationerna och vill fylla sin ställnings ofanliga förpliktelser. Av andra allianspartiers ståndares skildringar skulle man tro att motsatsen ligger samlingen närmast. De önskar amerikansk hjälp, men vill samtidigt förneka den.

Sveriges anslutning till Unesco borde anstå tills organisationen fått fastare former och visat sig vara de uppoffringar som medlemskapet medför. Den åsikten företräder Östergötlands Dagblad (h):

Någon isolationistisk politik i förhållande till världsorganisationerna här vårt land inte före men det är meningslöst att slänga ut miljoner utan någon garanti för att de kommer till nytta. Ett uppskov på något år skulle ge möjlighet att bättre bedöma vad Unesco är och blir.

Stiernhielm och fru Dygd

Av docent

STEN LINDROTH

SEDAN EN KORT TID föreligger Georg Stiernhielms brev fullständigt utgivna av tryckets. Detta faktum är väl inte"t och för sig ägnat att väcka någon livligare uppmärksamhet ens hos de litteraturintresserade. Dessa skrivelser har heller inte utgivits i avsikt att värva nya beundrare åt den svenska skaldekonstens fader. De ingår i Vitterhetssamfundets stora serie av svenska författare, och det är en betryggande garanti för att de inte i första taget faller i den breda publikens händer — det är sedan en annan sak att Vitterhetssamfundets ämnen betrakta också sin mera krävsna läsekrets som alltför ekvalificerad och därför i förekommande fall rensat ut diverse okyskheter ur sina författarupplagor. Vad Stiernhielms brev beträffar har de utgivits av Per Wieselgren, den utmärkte kännaren av skaldens levnad, som han under mångåriga forskningar följt i alla vinklar och vrår. Man konstaterar tacksamt att det måste ha legat ett ytterst intensivt arbete i vitt spridda arkiv och bibliotek bakom denna edition. Kommentarer och förklaringar, i många fall ytterst välbehövliga, ingår inte i de nu utgivna häftena, men de skall komma. Redan nu kan det emellertid vara skäll att se efter vad dessa skitstycken kan ge för en bättre förståelse av Stiernhielm som människa och poet.

Man finner, inte oväntat, att poeten egentligen aldrig kommer till tals. Blott vid två tillfällen uppehåller sig Stiernhielm ett ögonblick vid sin diktning. Ena gången är 1648 i ett bekant brev till Erik Oxenstierna, till vilken han skickar en "svensk skaldaridikt", vars opolerade skick han blygsamt antyder; den har, säkerligen med rätta, identifierats med hans "Hercules". Annars kan man läsa igenom de drygt tre hundra sidorna i denna brevsvit utan någon som helst misstanke att den som hela tiden talar var den mest betydande svenska skalden under sitt sekel. Denna förtegenhet var nu inte bara ett uttryck för Stiernhielms eget väsen, den var tidstypisk. Yrkesestetiserna hade ännu inte nått någon företrädare i Sverige, poesin fattades endast som en sysselsättning för lediga stunder, inte värd att ta alltför patetiskt. Versmakaren hade ingen anledning att anse sin gärning som

Detalj ur titelsnitt till originalupplagan av "Hercules", 1658.

särskilt betydelsefull — det famns just inga andra som gjorde det. Inte heller finner vi i dessa skrivelser personliga bekännelser, stämningar och utlanden som kastar klarare ljus över den groningsgrund ur vilken mästerverket — hjältedikten "Hercules" — växte fram. Ett sådant utlåtnande av sig själv låg inte för stormaktstidens kynne. Stiernhielms mänst av allt, också om han någon gång i samtal med förtrogna vänner kunde framkasta tänkvärda maximer präglade av djup personlig upplevelse; däremot vittnar de ovärderliga anekdoter om den åldrande Stiernhielm som hans lärjunge Samuel Columbus bevarat åt eftervärlden.

Något mera har breven att säga om forskaren Stiernhielm. Vi finner honom i Holland 1649 utbytande artigheter med de berömda filologerna och lärdomaljusen Daniel Heinsius och Salmasius, det bevarare ett par långa epistlar om antikvariska och filologiska frågor med Uppsalaprofessorerna Verelius och Scheffer us, och hans verksamhet som expert inom rikets mätt- och viktväsen kan studeras i flera brev och inlagor. Men till mer än fragmentariska inblickar blir det aldrig, och tänkaren Stiernhielm lär vi inte alls känna — och dock var det inom filosofin han ville ge sitt ypperstа; som platonsk mysti-

ker ville han bygga upp en storslagen världsförklaring. Först i våra dagar möjlig att stifta närmare bekantskap med genom den samlade utgåva av hans filosofiska utkast och anteckningar som Johan Nordström ombesörjt.

Det är om temat Stiernhielm och juridiken som dessa brev och aktstycken egentligen handlar. Det är i och för sig naturligt. Stiernhielm var ämbetsman, en nitisk och duglig statsmakteins tjänare, som under en lång tidrymd innehade domarämbeten i de svenska provinserna på andra sidan Österssjön; som ung man hade han 1630 följt med den nye generalguvernören Johan Skytte till Livland, och där stannade han. Stiernhielm verkade som assessor i Dorpats hovrätt, bekläddе samma ämbete i livländska överkonsistoriets och var också en tid lantdomare i Dorpats district. Utgivaren har rundhänt tagit med även officiella dokument som Stiernhielm undertecknat å ämbetets vägnar, och vi kan därför få en ganska god bild av honom som jurist. Den miljö han hamnat i krävde sannerligen fasta viljor och tvetkliga handlingskraft hos de styrande. De nyförvärvade provinserna förtedde ännu en ganska anarkisk anblick; skilda kulturer, folkstammar och kyrkosamfund stötte här tillsammans med en gammal tysk-baltisk adel som tongivande, självhärlig överklass. Det var inte någon lätt uppgift att här inplanta svensk lag och rätt, men inga ansträngningar skyddes. Stiernhielm och hans kolleger utförde ett imponerande arbete; skalden och tänkaren hade förlgen bänderna fulla med mål om stulna oxar, trolldom, falskmynteri, rangordning i kyrkbänkar och, framför allt, otaliga ägorättsfrågor. Han lade inte fingrarna emellan när sanningen skulle utrannsakas; om tortyren talar han i påfallande varma ordalag.

Men intressantare är det att lakta Stiernhielm som svaranden eller kärande. Under sin tid i Livland, men också senare, drogs han, själv rättvisans värdare, in i ett otal juridiska mål, ingalunda mot sin egen vilja. Det är inte för mycket sagt att denna uppläga av hans brev och inlagor har till egentligt ämne: Stiernhielm inför domarskranket. Är efter är flödar hans försvarsskrifter och anklagelser, han processar med en iver som aldrig mattas. Det kan inte bestridas att alla dessa dokument lämnar material för en i viss mån ny Stiernhielmsbild. Det är därför de förtjänar vår uppmärksamhet.

Där var i första hand de ägorrättsliga målen, tvister om gränser, arrendebönder, vedtäkter och fiskevatten. Stiernhielm hade med tiden fått inte obetydliga godsintressen att vårda; 1640 kom han i besittning av egendomen Vasula utanför Dorpat (där släkten bott kvar in i våra dagar), sedermera kunde han också kalla sig herre till Stiernlund i Ingermanland. Framför allt dessa godsinnehav invecklade honom i en mängfald trasslighet; process följde på process med Stiernhielm alltid lika beredd att hävda sin rätt och sin förföljda oskuld. Mot vedersakarnas "djävulska ondska" uppbådade han i en strid ström av inlagor hela sin juridiska skicklighet, han bolmade med lagparagrafer och formella inadvertenser och besvor

Fredagen den 25 mars

Marie Beb.-dag

— då de ordinarie morgontidningarna är indragna — utkommer

EXPRESSEN

som

morgontidning

med stort

nyhetsmättat helgnummer

*

Expressen utkommer i e k e

torsdagen den 24 mars

"De analyser av läget som varje utrikespolitisk beslutsmande måste bygga på och som dr Wickman tidigare bedrivit med sådan framgång synes han principiellt avvisa",

säger Dagens Nyheter om

JOHANNES WICKMANS artikel

VÄSTBLOCKS-KAMPANJEN i TIDENS marsnummer

Läs artikeln och'se om analysen saknas!

Andra tidningar har uppfäckt den och t. o. m. funnit den

"mördande"

Lösnummer i bokhandeln. Pressbyråns kiosker m. fl. ställen å 1:—. Prenumeration helår 8:— kr., i bokhandeln eller direkt hos Tidens förlag, Sveavägen 68, Stockholm. Postgiro 160.

TIDEN

Obs! Endast 3 dagar kvar

Utställningen

Bättre fart i skogen

STALLMÄSTARGÅRDEN
12 — 22 mars

Moderna maskiner och redskap för skogs- och lantbruk: traktorer, hl. a. *världens största traktor*, vessior, jeeps, hilar, lastningsapparater, motorsågar m. m.
Demonstration dagligen på särskild visningsbana kl. 13.30—15.
Öppet vardagar 11—17

I dag sista söndagen! kl. 13—17

Lämpl. förbindelse spårv. nr 3 och 15.

SVENSKA SKOGSVÅRDSFÖRENINGEN

Atombomben och framtiden

av Robert M. Hutchins

50 öre

Fredshögskolans skriftserie nr 7. Sänd likvid för önskat antal ex. till *Fredshögskolans giro 157491, Sthlm.* Säljes även i Pressbyråns kiosker.

Aktuella försvarsproblem ute och hemma

belyses vid offentligt möte av

Överstelöjtnant Stig Norén, flygvapnet
Kapten Stig Löfgren, försvarsstaben
Kapten Dag Arvas, flottan

Måndagen den 21 mars kl. 20 i Bromma kommunalhus, Alvik.

Tillfälle till frågor • Fritt inträde • Spårvagnar: 11, 12, 13.

Folkpartiets Stockholmsavdelning III kretsen

60-åring med gosselynne

Emil Johanson-Thor

FRÅN SLÄTT OCH BACKAFALL

"Glädjespridaren är en skänsk humorist, en svensk konstnär och alla ursprungliga och äkta människors innerlige vän. Många vänner har han redan, fler får han genom den här boken."

Nils Ludvig, Arbetet.

11:50, inb. 16:—

Gebers

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.